

Ferdinand Domela Nieuwenhuis

Ferdinand Domela Nieuwenhuis (Amsterdam, 31 december 1846 – Hilversum, 18 november 1919) was een Nederlands politicus, sociaal-anarchist, en antimilitarist. Domela Nieuwenhuis geldt als een van de oprichters van de socialistische en anarchistische beweging in Nederland en was de drijvende kracht achter zowel de krant *Recht voor Allen* als *De Vrije Socialist*.

Een Domela Nieuwenhuis meest bekende leuzen is die over de geheelonthouding: *“Een drinkende arbeider denkt niet, een denkende arbeider drinkt niet.”*

Ferdinand Domela
Nieuwenhuis

Biografie

Van christen tot anarchist

Domela Nieuwenhuis begon zijn publieke leven als Luthers predikant, maar zou na negen jaar de kerk verlaten en zich wijden aan het socialisme. Van socialist werd hij vervolgens anarchist. Op vele manieren zette hij zich in voor de strijd tegen maatschappelijk onrecht; hij schreef boeken, artikelen en brochures en maakte vele propagandatochten. Zijn persoonlijk leven was eveneens roerig: drie echtgenotes stierven in het kraambed en overleefde hij enkele van zijn kinderen.

Ferdinand Domela Nieuwenhuis studeerde theologie in Amsterdam. Na zijn studie werkte hij als Luthers predikant in Harlingen, Beverwijk en Den Haag. Daar kwam hij steeds vaker in conflict met ambtgenoten en gemeenteleden. Aangezien hij niet wist of er een hemel was, weigerde hij bijvoorbeeld op Hemelvaartsdag te preken.

Ook gebeurtenissen in zijn persoonlijk leven droegen bij aan zijn toenemende geloofswijfel. Zo stierf in 1872 zijn eerste vrouw, Johanna Lulofs. In juli 1879 nam hij ontslag als predikant. Na zijn afscheid uit de kerk zou hij een rol spelen in de vrijdenkersbeweging, die het zelfstandig denken stimuleerde en zich meer en meer ontwikkelde tot atheïstische beweging.

Toen Domela Nieuwenhuis gestopt was als predikant, bleef zijn theologische achtergrond en zijn ervaring als dominee duidelijk merkbaar. Hij had zich ontwikkeld tot een zeer krachtige spreker en maakte regelmatig vergelijkingen tussen de politiek en de ontwikkelingen binnen de kerk - specifiek de spanningen tussen

Affiche Openbare Vergadering, 1899

het protestantisme en het katholicisme. Na zijn breuk met de kerk ging hij lezingen houden waarin hij 'preekte' tegen de vijf 'K's': Kerk, Koning, Kapitaal, Kazerne en Kroeg. Vanaf 1879 speelde hij een belangrijke rol in de socialistische beweging. In datzelfde jaar verscheen het eerste nummer van zijn blad *Recht voor Allen*. In 1892 treed [Christiaan Cornelissen](#) tot de redactie toe en leiden de twee het blad samen.

In 1887 werd Domela Nieuwenhuis tot acht maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens majesteitsschennis naar aanleiding van een kritisch artikel over het koningshuis in *Recht voor Allen* genaamd 'De koning komt'.

Het jaar daarop werd Domela Nieuwenhuis in 188 als eerste en enige socialistisch Tweede Kamerlid verkozen dankzij onverwachte steun van Abraham Kuypers 'kleine luyden' - een protestants predikant en lid van de Anti-Revolutionaire Partij (ARP). Domela had zijn politieke ontwikkeling begonnen binnen het sociaaldemocratische kamp, waar ook de krant *Recht voor Allen* aan verbonden raakte. Toch kwam hij steeds meer tot de conclusie dat de parlementaire democratie niet geschikt voor het verwezenlijken van zijn socialistische idealen. Aan het eind van de negentiende eeuw bekeerde hij zich tot het vrij-socialisme of anarchisme. Hierop begon hij met de publicatie van het blad *De Vrije Socialist* en werd hij actief in de antimilitaristische beweging.

Geliefd en gehaat

Ferdinand Domela Nieuwenhuis was één van de meest geliefde én gehate mensen van zijn tijd. In Friesland had hij een grote aanhang die hem op uitbundige wijze vereerde. In andere kringen werd hij echter zag men hem echter als een kwade boeman die met bommen en dynamiet alles probeerde te verwoesten.

Op 18 november 1919 overleed Ferdinand Domela Nieuwenhuis op 72-jarige leeftijd te Hilversum. Als één van de eerste Nederlanders werd hij op begraafplaats 'Westerveld', bij Driehuis, gecremeerd. Zijn uitvaart was een indrukwekkende gebeurtenis waarbij 12.000 mensen uit heel het land eerden hem in de rouwstoet.

Standbeeld van Domela Nieuwenhuis aan het Nassauplein te Amsterdam.

Teksten

- [Het vraagstuk van de eedsformule](#), 1878
- [Mijn afscheid van de kerk](#), 1879
- [Algemeen stemrecht in beginsel en toepassing](#), 1880
- [Wat betekent de militaire dienstweigering](#), 1893
- [De libertaire opvoeding](#), 1899
- [Het bankroet van het Marxisme](#), 1900
- [De werkstaking van 1903 - wat zij was en wat zij ons leert](#), 1903
- [Als ge vrede wilt](#), 1916
- [Prins Willem I. van Oranje](#), onbekend
- [Is het atheïsme onzedelijk](#), onbekend

- [De geschiedenis van het socialisme - Deel I, Deel II, Deel III](#), 1901 (Boek)
- [Van christen tot anarchist](#), 1910 (Boek)
- [De steunpilaren van de hedendaagse en de grondslagen van de toekomstige maatschappij](#), 1916
- [De twee grote wetten der natuur](#), ca. 1918 (Boek)

Externe Link

Zie voor meer info over Domela Nieuwenhuis ook de website van het Ferdinand Domela Nieuwenhuis Fonds:

- <http://ferdinanddomelanieuwenhuis.nl/>

From:

<https://www.anarchisme.nl/> - **Anarchisme.nl**

Permanent link:

https://www.anarchisme.nl/namespace/ferdinand_domela_nieuwenhuis

Last update: **27/04/20 06:43**